

کتاب «تحلیل تاریخی اجتهادی اصحاب ائمه علیهم السلام» منتشر شد

کتاب «تحلیل تاریخی اندیشه اجتهادی اصحاب ائمه علیهم السلام» تألیف حجت الاسلام محمد فرقان گوهر منتشر شد.

کتاب «تحلیل تاریخی اندیشه اجتهادی اصحاب ائمه علیهم السلام» تألیف حجت الاسلام محمد فرقان گوهر منتشر شد. ‏

به گزارش خبرگزاری مهر، کتاب «تحلیل تاریخی اندیشه اجتهادی اصحاب ائمه علیهم السلام» اثر حجت الاسلام محمد فرقان گوهر است که در پژوهشکده تاریخ و سیره اهل بیت (ع) پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به همت نشر این پژوهشگاه به چاپ رسید.

مکتب امامیه دست کم از دوران امام باقر (ع) به عنوان یک مکتب مستقل علمی-فکری فعال در قبال مکاتب دیگر در جهان اسلام حضور داشته و درست از همین دوران برخی اصحاب ائمه (ع) به عنوان فقهاء شناخته می شدند که جامعه شیعی در برابر مقام علمی آنها خضوع نشان می داد. این امر نشان دهنده هم زمانی و گره خوردن مکتب امامیه با پدیده فقاقت و اجتهاد است.

این کتاب عهده دار ارائه تحلیلی تاریخی از نگرش و اندیشه اجتهادی اصحاب ائمه (ع) است. ریشه یابی و تبیین بسترها و زمینه ها، چگونگی و عرصه های اجتهاد و نیز بیان پیامدهای آن را مورد بررسی قرار می دهد. منظور از اندیشه اجتهادی تلاش های فکری اندیشمندان شیعی از اصحاب ائمه (ع) در راستای فهم دین و تبیین و ترویج آن است. نوشته حاضر با ارائه تحلیلی واقع گرایانه از فعالیت های اجتهادی آنان از این واقعیت پرده بر می دارد که سنت فکری اجتهاد شیعه ریشه در عصر معصوم داشته و اصحاب ائمه ع علاوه بر روایت در عرصه درایت نیز مؤثر عمل کردند و در چالش های پیش آمده فعالانه و نقادانه پیش رفتند و ائمه (ع) نیز در این راستا از اینگونه اصحاب پشتیبانی می کردند.

نوشته حاضر سعی دارد با تحلیل و تبیین وضعیت فکری آن عصر، علل و عوامل وجود نگرش اجتهادی در میان اصحاب ائمه (ع) را شناسایی کرده و چگونگی آن را با تبیین زوایای فقهی، کلامی و حدیثی آن به نمایش بگذارد و در نهایت آثار و پیامدهای این نگرش بر جامعه شیعی را بیان نماید.

مسئله ای که به طور مشخص این کتاب به دنبال تبیین آن بر آمده آن است که نگرش اجتهادی اصحاب ائمه (ع) در دوره حضور امامان ع چگونه شکل گرفت؟ بسترهای فرهنگی و اجتماعی آنچه بود؟ کدام آموزه های شیعی در شکل گیری و گسترش آن نقش ایفا کرد و این نگرش در چه عرصه هایی خود را نشان داد و در نهایت چه نتایجی را برای جامعه خود به ارمغان آورد؟ پاسخ به این پرسش ها نیازمند تبیین چگونگی اوضاع فرهنگی و اندیشه تاریخی شیعه و نقش فکری-فرهنگی اصحاب ائمه ع در تحلیل آموزه های شیعی است.

پیش برد این پژوهش با این فرضیه بوده که فقیهان و متکلمان اصحاب ائمه (ع) تحت تأثیر اوضاع فکری-فرهنگی جهان اسلام به تعقل و اندیشه ورزی پرداختند و این حرکت در اثر عوامل گوناگونی مانند ظرفیت های موجود در آموزه های اسلامی، تأثیرات محیطی کوفه، تشویق های ائمه (ع) و عدم دسترسی سریع به امام (ع) رشد یافت. و در عرصه دانش های فقهی، کلامی و حدیثی خود را نشان داد.

روشی که برای حل مسئله به کار گرفته شده میان رشته ای و ترکیبی از روش های تاریخی-کلامی، تاریخی-فقهی و تاریخی-حدیثی است که به طور عام می توان آنرا روش تاریخی-روایی نامید به این معنی که به منابع مکتوب در حوزه های مذکور به منزله گزارش اندیشه تاریخی یک مکتب نگریسته شده و از مجموع این گزارش ها تحلیلی جامع از نگرش اجتهادی اصحاب ائمه ع ارائه شده است. انتخاب این روش از آن جهت لازم است که ارائه تحلیلی تاریخی از پدیده چند بعدی ای مانند اجتهاد اصحاب ائمه (ع) نیازمند آگاهی گسترده از رویکردها، گرایش ها و اندیشه های اصحاب ائمه (ع) است که آگاهی از پیش زمینه ها و عوامل این نگرش را می طلبد.

اثر حاضر به بازشناسی فعالیت های علمی اصحاب ائمه (ع) و چگونگی ایفای نقش آنان در انتقال آموزه های اهل بیت به نسل های بعدی کمک می کند. این نوشته با ارائه تحلیلی تاریخی از دستاوردهای فکری نخبگان جامعه شیعی آن دوره در شناخت تاریخ تفکر امامیه یک گام برداشته است. شناسایی اصحاب شاخص و دارای تفکرات ویژه از دیگر دستاوردهای این پژوهش است که می تواند نگاه ما را نسبت به میراث روایی دقیق تر کند. همچنین این نوشته می تواند در بازیابی نگرش ائمه (ع) نسبت به

پدیده اجتهاد و رأی در دین کمک شایانی بکنند. به علاوه ساختار فکری امامیه در دوره حضور را روشن تر کرده، میزان هر کدام از حدیث گرایبی و عقل گرایی را نیز تا حدود زیادی در میان اصحاب ائمه (ع) تعیین می کند. در کنار همه اینها اثبات رویکرد اجتهادی اصحاب ائمه ع باعث می شود از وجود عقل گرایی جامعه امامیه در عصر حضور پرده برداشته شود و طرز تفکر اجتهادی این مکتب بر آن اساس بازنگری شود و در نتیجه از ایستایی و رکود پیش آمده در حرکت اجتهادی در اثر رسوخ رسوب های اخباریگری در جامعه امامیه جلوگیری شود.

پژوهش حاضر باتوجه به شواهد و قرائن این نتیجه را بدست می دهد که دین شناسانی از اصحاب ائمه (ع) در اثر تعامل با فضای توسعه گرایانه ی حاکم بر جهان اسلام و به ویژه کوفه-مهم ترین پایگاه شیعیان در آن دوران- با توجه به ساختار فکری و فرهنگی آن و به تبع آن شناخته شدن رأی به عنوان یک منبع معرفتی، به اجتهاد روی آوردند و در کنار آن تشویق و رهنمودهای گوناگون ائمه (ع) نیز آنها را به سمت فهم عمیق و نقادانه از دین سوق داد. در نتیجه آنها در مسائل فقهی، کلامی و حدیثی به اجتهاد پرداختند.